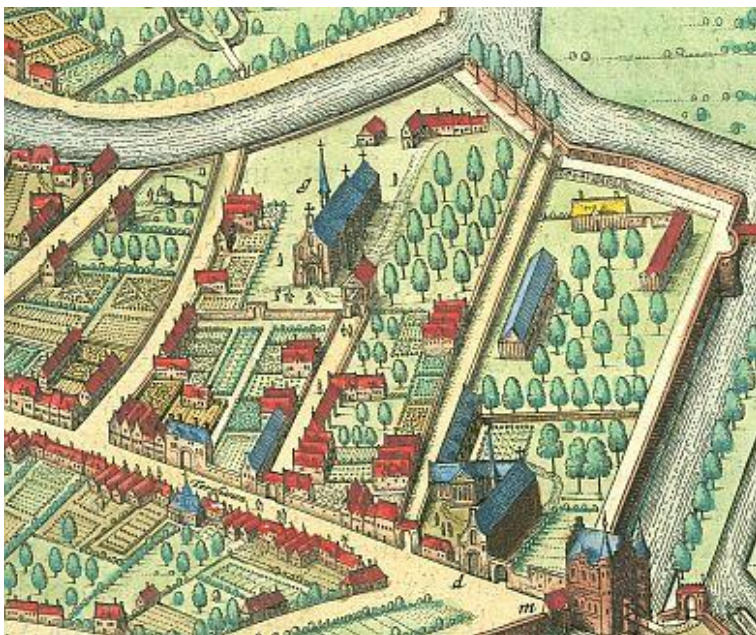

Overgenomen uit: Begijnhofkrant 33 (2011) 12-13

BEZOEK AAN HET BEGIJNHOF SINT-KATHERINA OP DE ZAVEL IN AALST

Guido Theunissen

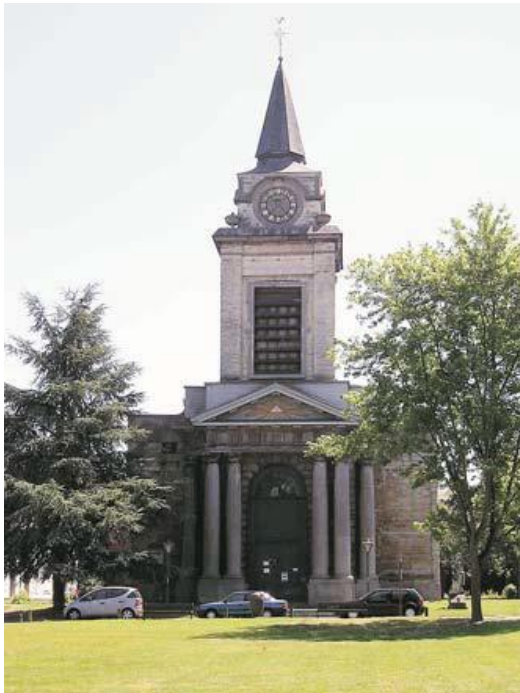
Het Aalsterse begijnhof St.-Katherinen-Op-Den-Zavel situeert zich ten zuidoosten van de oudste stadskern, de Oude Vismarkt tussen de Pontstraat en een bocht van de sinds 1962 gedempte Dender. Gontran van Severen schreef over dit begijnhof: "Zoals de meeste steden in Vlaanderen bezit ook Aalst een uitgestrekt begijnhof uit 1261." Het betreft een particuliere stichting door een rijke burger uit Aalst, Wouter de Ghier, en zijn echtgenote Gertrudis. Ze plaatsten het onder bescherming van de H. Katherina. Helaas is er van het oorspronkelijke begijnhof, buiten de kerk en een kapel, nog weinig overgebleven. Toch blijft het de moeite waard om een blik te werpen op dit grotendeels verdwenen erfgoed. En we halen meteen ook de herinnering op aan de professie van een begijn, Anna Lievens, anno 1820.

Kort na de stichting nam gravin Margaretha van Konstantinopel het Aalsterse begijnhof onder haar bijzondere bescherming. Het begijnhof kende een moeilijk begin wegens de vele hervormingen die de kerkelijke overheid gedwongen werd in te voeren ten gevolge van de decadentie van de zeden die in het begin van de 14de en in het midden van de 15de eeuw optrad. Daarna kende het echter verscheidene eeuwen van rust en welvaart, namelijk vanaf het midden van de 15de eeuw tot aan de godsdienststroeibelen in de tweede helft van de 16de eeuw en vanaf de 17de eeuw tot het begin van de 20ste eeuw. Na de Eerste Wereldoorlog begonnen de begijnen in aantal af te nemen en ze verdwenen helemaal na de Tweede Wereldoorlog.

Resterende gebouwen

Het begijnhof van Aalst, waarvan de laatste begijn in 1945 overleed, werd reeds in 1915 door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen geklasseerd. Nochtans werd het bouwkundig erg aangetast, omdat sociale woningen de huisjes van weleer kwamen vervangen. Enkel het convent, de kerk en de Sint-Antoniuskapel bleven bewaard en werden gerestaureerd.

De Sint-Katherinakerk, een zeldzaam voorbeeld van een laat “Ancien Régime”-kerkgebouw in classicistische stijl, opgetrokken uit bakstenen en afbraakmateriaal van de kloosterkerk die hier oorspronkelijk stond.

In 1787, op het einde van het Ancien Régime, werd besloten een nieuwe kerk te bouwen op de plaats van de oude begijnenkerk. Gedeeltelijk opgetrokken in zandsteen, is het een bescheiden hallenkerk geworden, vijf traveeën diep, met dorische zuilen tot steun.

De classicistische stijl met tamelijk imposante toren straalt een koele monumentaliteit uit, die niet helemaal past in dit kader. Wel interessant is dat het hier gaat om een constructie die dateert uit een periode waarin de godsdienstige bouwbedrijvigheid helemaal stil lag.

De St.-Antonius van Paduakapel

Sint-Antonius van Padua wordt in de kapel vereerd.

De neobarokke Sint-Antonius van Paduakapel werd opgericht op de plaats waar op 28 oktober 1639 het mystieke begijntje Joanna Dedemaeker werd begraven. De in 1600 in Edingen geboren Joanna zette zich met al haar krachten in voor de verpleging van pestzieken. Na vele zieken het leven gered te hebben, stierf ze uiteindelijk zelf aan de pest op 31-jarige leeftijd. Op haar graf gebeurden volgens de overlevering verschillende mirakels. De toenmalige pastoor van het begijnhof schreef reeds in 1662 in opdracht van de aartsbisschop van Mechelen haar levensverhaal. In 1872 werd uit dankbaarheid voor het behoud van het begijnhof en op kosten van de hofmeesteres Victoria Van der Maeren, de begijnhofpastoor Joseph Monfils en zijn broer Victor Monfils een kapel opgericht ter ere van Sint-Antonius. De inwijding door Monseigneur Bracq, bisschop van Gent, vond plaats in augustus 1873.

Het kleine vierkante gebouwtje van baksteen met natuurstenen afwerking is afgedekt met een achtkantige koepel met lantaarn. De rondboogvormige deur met glas in lood wordt beschermd door hekwerk in gesmeed ijzer; de vier hoeken van de kapel zijn bekroond met engelenfiguren. In de kleine ronde glasramen vinden we afbeeldingen van de H. Begga en van Joanna Dedemaeker (beschadigd door vandalisme).

Glasraam van de Heilige Begga in de zijwand van de kapel.

Sint-Antonius werd door auteur Louis-Paul Boon aangeprezen aan de meisjes van Aalst als verschaffer van een goed lief mits een bezoek aan de kapel op dinsdag, maar de heilige wordt vooral aanroepen voor verloren zaken en draagt zorg voor bergbewoners, bibliothecarissen, aardewerkmakers, reizigers en natuurlijk ook verliefden en gehuwden. De kapel is beschermd als monument sinds 23 oktober 1997.

Verder resten er nog enkele recente neotraditionele woonhuizen: het woonhuis nr. 1, dat dateert van 1878, en de huizen nrs. 41 en 42, die wederopgebouwd werden in de 20ste eeuw. Het laatste bezienswaardige gebouw betreft de voormalige pastorie, nu nr. 48. Het is een traditioneel gebouw in bak- en zandsteen en het dateert van 1676. Hierin bevond zich de toegangspoort tot het begijnhof, opgetrokken in neogotische stijl. De plannen van architect M. de Noyette voorzagen in een gevelaanpassing of een volledige wederopbouw in neogotische stijl. Ze werden echter slechts gedeeltelijk uitgevoerd. De bewaarde 17de-eeuwse medaillons met diamantkopversiering zijn nog te zien onder de uitstekende dakrand.

Anna Lievens

Bij de professie van Anna Lievens in het begijnhof te Aalst op 2 mei 1820 zwaaide men het wierookvat naar haar persoon, omdat ze na veel twijfels toch haar definitieve keuze voor een devoot leven had gemaakt. Ze was zeker niet onbemiddeld, want niet elke bewoonster van het begijnhof werd met een “affiche” vereerd: *“Den Waeren weg tot het tydelyk en eeuwig geluk, Gezogt door de deugd- en rust-zoekende Joufrouw Anna Lievens, Doende haere Profesie in het Zeden-geurig Begyn-Hof der stad Aelst, op den tweeden dag van Mey 1820.”*

Anna Lievens was niet erg geneigd om tot de huwelijke staat toe te treden, maar evenmin om als ongehuwde jonge dochter door het leven te gaan. Het was echter moeilijk om een keuze te maken. Ze wilde God op een of andere manier dienen, maar aarzelde om als kloosterzuster ergens in haar streek binnen te treden. Uiteindelijk vielen alle twijfels van haar af:

*Den huwelyken Staet waer toe er veel u vroegen,
En hadde in uw hert het minste geen genoegen;
Gy had van jongs af aen de zuiverheyd bemint,
Doch tot den Kwezels-tip en waert gy niet gezint.*

*Gy dagt op Velsicqs-sticht maer daer met zotte leeven,
En stont u niet wel aen, 't gedagt dat deed u beeven,
'T Zwart-zusterdom, of wel te weegen Gasthuys-non,
in uw rust-zoekend hert ook geen plaetse von.*

*Gy waerd dus zonder raed! Verslonden in gepeyzen
Riept gy met David: Heer, wil my den weg aanwyzen
Die ik doorwand'len moet. En zie een Hemels-licht
Brengt Begga's vredes Hof u stadig in 't gezigt.*

*Dit voorwerp treft uw hert: – Begyntje wil ik leeven,
Naer het Begynhof will en zal ik my begeeven.
Daer zal ik zyn in rust, van huw'lyks-lasten vry,
Met niemand niet gebrast, en teenemael aen my,*

*Daer kan ik dienen GOD, en met de menschen spreken,
Daer mag ik leeven streng, en ook een potje breeken:
'k Ben meester in myn huys, en doen op mynen tyd
De plichten die door GOD den mensch zyn opgeleyt.*

Voor Anna Lievens was dit nog maar de eerste stap in haar vroom begijnenleven. De weg naar het eeuwige leven was nog lang en moeilijk wegens de talrijke bekoringen die om de hoek loerden. Als bruid van Christus was haar “meester-stuk” nog lang niet voltooid en ze zou van dan af nog veel moeilijkheden moeten overwinnen, onder andere het “*prikkelen des vleesch*”. In het lofdicht waarschuwde men haar voor alle duivelse listen en lusten en raadde men haar aan de wereld te haten om via het bidden tot God in ‘s hemels woon te kunnen treden. Na het lofdicht volgde nog een lied dat door de moeder van de bruid uit vreugde werd geschonken ter gelegenheid van haar professie.

Liedeken (op de wijze: *Avec les Jeux dans le Village*)

*Vaerwel gewoel van 't aerdsche leeven,
Ons jonge BRUYD verlaet uw schyn
Om zich aen d'eenzaamheid te geeven
In 's Hemels Voor-hof Begga's-pleyn:
Daer zal zy steeds de deugd vereeren
Die ons op aerd gelukkig maekt,
En ook met haeren GOD verkeeren
die voor het heyl der menschen waekt.*

*Gelukkig Joufrouw, Anna Lieven,
Die zulk een keus nu hebt gedaen,
Laet 's Hemels min uw hert doorgrieven,
Kleeft die alleen voor eeuwig aen:
Wil nooyt uw voeten agter trekken,
Bevlek nooyt Begga 's reyne kleeft,
Schoon u de weireld mogt begekken,
Buyten uw Hof vind gy slechts leed.*

*Sa Vrienden; hier te saëm gekomen,
Op de gezondheid van de BRUYD,
Den Beker in de hand genomen;
Drinkt 't Druyve-vocht op eenmael uyt,
En zoo wy eens uw Jubel-jaeren
Beleven mogen, met wat vlyt.
Hoor g'ons dan weer onz' yvenschen paeren
Tot uw geluk in eeuwigheyd.*

Guido Theunissen

Bron

Dienst Toerisme
Molenstraat 45
9300 Aalst
Tel. 053/73 22 70
e-mail: toerisme@aalst.be
website: www.aalst.be